

Idegen utakon

Változó világ

Hiába, úgy tűnik, ez a dolgok rendje: a délkelet-európai roma zene átalakulása feltartóztathatatlanul tűnik. A folyamat első számú hajtóereje a piac, ahonnan maguk a zenészek is élnek. Az ő szempontjukból a piac a hallgatók, a fogyasztók elvárásait jelenti, amelyeket egy ideig az eladott lemezek számán lehetett mérni, mostanában – az internet, az MP3, az egyszerű másolási módszerek világában – a jelenlétben a médiában, a diszkókban, a közbeszédben, a lehetőség szerint minél látogatottabb koncerteken. Magában a zenében mindez egyfajta alkalmazkodást jelent a létező vagy feltételezett elvárásokhoz, amelyek egyrészt demokratikusak, hiszen a széles közönség felől érkeznek, másrészt viszont a minőség, a kidolgozottság, az elmélyültség tekintetében „lefelé” húznak. A roma zenét sokkal erősebben alakítják a közvetlen (családi, lakóhelyi) környezet elvárásai és igényei, mint bármely más „alkalmazott” (szórakoztatásra, belefelelkezésre szánt) zenei irányzatot. Ez a környezet viszont rendkívül kiszolgáltatott, szinte törekény a kívülről, elsősorban a média által sulykolt befolyással, elvárásokkal, divatokkal szemben. Így aztán a tradicionális muzsikálás iránti igény ma már inkább jelentkezik az elit nemzetközi világzenei hallgatóság részéről, mint abból a közegekből, ahol a zene születik, él és alakul.

Mindehhez még vegyük hozzá a roma zenészekkel lelkesen és elkötelezetten foglalkozó kiadók üzletpolitikai megfontolásait, amelyeket sokszor a fennmaradás kényszere alatt követnek, és előttünk állnak mindazok a körülmények, amelyek rányomják a bélyegüket a most bemutatandó felvételekre.

A nagy amerikai világzenei kiadó, a **Putumayo** Gypsy Groove című válogatása olyan felvételeket mutat be, amelyekben közös egyfajta „cigányos” lüktetés, valamint az, hogy az élő zenét vagy aláfesti, vagy az újratevés hatására teljes mértékben átszővi az elektronika, valamint az olyan, külső

Gypsy Groove

Putumayo Records, 2007

Kal: Kal

Asphalt Tango, 2006.

Fanfare Ciocărlia: Queens and Kings

Asphalt Tango, 2007.

stíluselemek, mint például a hiphop. Egyes számoknak valami roma, esetleg romaizáló dal az alapjuk, másutt roma ritmusok egészítik ki az alapvetően más stílusú főmotívumokat. Az előbbire a !DelaDap, az utóbbira a Kistehén tánczenekar felvétele hozható példaként. Az osztrák-cseh !DelaDap zenéjét Stanislav Vana dj-producer színezi át elektronikusan – és igencsak táncolhatóan, tehát sikeresen, miként ezt nemrégiben egy koncerten is tapasztalhattuk. A Kistehén ese-

tében fordított a felállás: itt a Romano Drom ritmuskísérete szolgáltatja a remix alapját. Két olyan szereplője is van az összeállításnak, akit az augusztusi Sziget Fesztiválon élőben is hallgathatunk a Roma Sátorban. Az egyik a prágai Stanislav Banga formációja, a hiphopos Gipsy.cz, a másik pedig az Amsterdam Klezmer Band – az ő zenéjükben a balkáni fűvós hatások érhetőek tetten. A lemez sokféleségével együtt jár az egyenetlenség is, mindenesetre izgalmas pillanatokat szerez magának, aki végighallgatja ezt a sokféle zenét, és nyitva tartja a fülét a tarka kavalkád befogadására.

A szerbiai **Kal együttes** a vezetője, Dragan Ristic révén mondhatni személyes ismerősünk, mint a Roma Parlamentben is bemutatott, igen sikeres roma színházi produkciók szervezője, résztvevője, aki aztán váratlanul félbehagyta a budapesti

Macedóniából, Ljiljana Butler Boszniából, a bolgár szívtipró, Jony Iliev, a dél-francia Kaloome, az újabb romániai kevert népi-pop stílus, a manele több képviselője (köztük a Taraf de Haidouks felejthetetlen néhai prímásának, Nicolae Neacsunak az unokája, Florentina Sandu). A dalok között pedig rögtön meghallgathatjuk a Kal imént ismertett korongjának a kezdő dalát (Duj, duj) Mitsou-tól, Jony Iliev Ma maren ma című lemezéről pedig három szám is szerepel a felvételen különféle előadókkal. A lényeg azonban maga a vendéglátó együttes, a fáradhatatlan és nagyszerű Fanfare Ciocărlia tökéletes játéka, amelyben a féktelen virtuozitás mellett ott van a feszültséget teremtő önfegyelem és visszafogottság is. Azok közé a profik közé tartoznak, akik egyformán otthonosan mozognak a tradíciók és az újabb

színházi munkát, amelynek egyik maradandó eredménye a Maladype – Találkozások Színháza lett.

Azóta már a zenekarával is megfordult Budapesten – a Sark pincéjében –, aztán nagyot léptek előre: tavaly megjelent névazonos lemezük, a Kal harmadik helyre került a BBC 2006-os világzenei ranglistáján. (Ők is ott lesznek idén a Roma Sátor színpadán.) Egészen egyedi, elmélyült és igényes zenét játszanak, amelyben ott van egyfajta hagyományos vonalvezetés, de valami erőteljes és tudatos nyitottság is, amely lehetővé teszi, hogy minden egyes dal máshogy és máshogy legyen izgalmas, finom, megragadó. És mindebbe belefér a nemzetközi roma himnusz, a Gyelem, gyelem gyönyörű előadása is. Furcsa dolog, de a Kal gazdag zenéjében nem bizonyulnak korlátozó vagy minőségi értelemben lefelé húzó erőnek a bevezetőben említett kényszerítő körülmények. Éppen ellenkezőleg: a bátor, kompromisszumok nélküli kísérletezés ihletőinek tűnnek.

* * *

A **Fanfare Ciocărlia** Queens and Kings című összeállítását a kiadó (a berlini Asphalt Tango Records) kétségkívül tuti sikernek szánta – ráadásul teljes joggal. Kissé talán túlságosan is zsúfolt a program: nagy-

nevű vendégek egész sora tolong a „színpadon”: Mitsou (Miczura Mónika), Saban Bajramovic Szerbiából, Ema Redzepova

elvárások világában. Nem hiányozhatnak ők sem a Szigetről: a Világzenei Nagyszínpad vendégei lesznek. **kovácsy**

JÁTÉK

Kérdésünk: Hogy hívják azt a Bukarest közelében fekvő falut, amelyről Taraf című riportunkban olvashatnak?

A helyest választ beküldők között 2 db Putumayo kiadó gondozásában megjelent Gypsy Groove albumot sorsolunk ki.

Beküldési határidő: 2007. június 28.

Címünk: Amaro Drom szerkesztősége, 1084 Budapest, Tavaszmező u. 6.
vagy e-mail-címünk: amarodrom@t-online.hu – Kérjük, tüntesse fel telefonszámát!

A nyerteseket e-mailban vagy telefonon értesítjük.